

УДК 35

ДОРОШЕНКО Володимир Сергійович,

канд. іст. наук, д-р економіки,

Національний авіаційний університет України, м. Київ

ПРОБЛЕМИ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглядаються заходи, спрямовані на створення ефективного агропромислового комплексу країни.

Ключові слова: аграрні реформи, переробка аграрної продукції, форми кооперування, державна підтримка, інвестування галузей АПК

Дорошенко В. С. Проблемы агропромышленного комплекса в контексте национальной экономики

Рассматриваются мероприятия, направленные на создание эффективного агропромышленного комплекса страны.

Ключевые слова: аграрные реформы, переработка аграрной продукции, формы кооперации, государственная поддержка, инвестирование в сфере АПК.

Doroshenko V. S. Problems of the agro-industrial complex in the context of the national economy

The measures directed on formation of an effective agrarian industrial complex of the country are examined.

Key words: agrarian reforms, agrarian production processing, forms of cooperation, state support of agricultural producers, investment in APK spheres

Постановка проблеми. До передумов, які за вмілого використання державою можуть забезпечити прорив України до цивілізованих країн, ми відносили, зокрема, вигідне з географічного і кліматичного поглядів розташування і наявність значних розмірів унікальних чорноземів. До цього слід додати, що

упродовж віків за всіх лихоліть зберігалося синівське ставлення до землі, склалися унікальні традиції землекористування. У наш час, коли у світі дедалі більше загострюється продовольча проблема, Україна просто зобов'язана відродити свою аграрну славу й забезпечувати сільськогосподарською продукцією (не у вигляді сировини, як це поширено сьогодні в ім'я наживи) своє населення і принаймні народи країн Європи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дана проблематика розглядається в роботах О. Алімова, А. Даниленко, Г. Дроздової, В. Ковбаненко, А. Соколовської, які зробили певний внесок у дослідження вище зазначеної теми. Однак існує потреба подальшого осмислення питання вдосконалення агропромислового комплексу.

Мета статті – висвітлити важливість створення високоефективного агропромислового комплексу як запоруку успішного розвитку національної економіки країни

Виклад основного матеріалу. Аграрні реформи в нашій країні фактично були невдалі, тому село поставлене на межу знищення. Сільське господарство відкинуте на кілька десятиліть назад. Країна втрачає продовольчу незалежність. Агропромисловий комплекс виявився непідготовленим до жорстко конкурентного економічного й політичного світового середовища [2].

Завдавши нищівного удару реальній економічній силі та моральному престижу колгоспів і радгоспів, держава запропонувала ще більш недосконалу модель господарювання, яка відсторонила людей від засобів виробництва. Це викликало на селі конфлікти і соціальні потрясіння. Селяни, власники паїв, виявились психологічно не готовими сприйняти таку систему приватновласницьких відносин. Ставлення до землі як до капіталу, який дає можливість отримувати прибуток з сільськогосподарського виробництва, так і не сформувалося. Одержані земельні паї уряді регіонів за призначенням не використовуються, їх власники часто-густо стають жертвами своїх орендарів, які цих власників нещадно ошукують. Тим часом визначальними чинниками подальшого прогресу агропромислового комплексу є високий природно-біологічний потенціал та віковічні традиції українського селянства.

Земля – це основне багатство нашої держави, єдине, яке поки що до кінця не розтрачене. Проте розпоряджаємось ми ним не по-господарськи. Розширення площ ріллі залишається єдиним способом збільшення виробництва продукції рослинництва. Унаслідок цього розораність сільськогосподарських угідь спричинила небувалі ерозійні процеси; збільшуються щорічні втрати ґрунтів і площі деградованих ґрунтів, як результат, – зростають втрати чистого доходу сільгоспвиробників [5, с. 75].

Серед факторів, які зумовили зниження родючості землі, порушення сівозмін, значне розширення посівів рапсу, соняшнику, інших технічних культур, недостатнє внесення мінеральних та органічних добрив. Сьогодні, як і раніше, землеробство ведеться з повним ігноруванням закону повернення в ґрунт поживних елементів. Екстенсивні шляхи вичерпані, а відтак, треба поліпшувати ґрунти, що залишаються в обробітку. Головним показником родючості ґрунтів є врожайність зернових, інших посівних культур. Зниження родючості ґрунту призводить до зниження не тільки врожайності, а й вмісту білків. Метою агропромислового виробництва має бути виробництво якісних, екологічно чистих, високобілкових продовольчих продуктів та необхідної сировини для промисловості.

Вийти з глухого кута, в якому опинився агропромисловий комплекс, – значить запровадити такі форми володіння землею і використання її, які б, зберігаючи та примножуючи продуктивність, справляли оздоровлюючий вплив на соціальну інфраструктуру села, формували нові покоління ефективних власників і дбайливих господарників. Навряд чи прискорене перетворення землі на товар приведе до таких результатів. Через це варто відмовитись від настирної ідеї перетворення землі на товар і продовжити мораторій на купівлю-продаж землі. Спекуляція земельними ділянками призведе до повної некерованості у сфері природокористування, масового безробіття в сільській місцевості. У разі вільного продажу землі тваринництво стане ще менш продуктивним. Завершення земельної реформи має враховувати інтереси насамперед селян-землевласників, землекористувачів і держави. А отже, необхідно:

– підтримати виробниче, фінансове і споживче кооперування, яке спроможне підняти рівень сільського господарства; забезпечити дбайливе

ставлення до землі, підвищити ринкову спроможність господарств різних форм власності;

- наполегливо шукати шляхи подолання диспаритету цін на промислову і сільськогосподарську продукцію;

- заборонити неконтрольований експорт і звести до мінімуму імпорт сільськогосподарської продукції;

- створити сприятливі умови для розвитку та стабілізації тваринництва, збільшення поголів'я худоби, виробництва тваринницької продукції, удосконалити інвестиційно-кредитне забезпечення аграрного сектору шляхом створення ринкової інфраструктури, яка гарантуватиме виконання контрактів і майнову відповідальність суб'єктів господарювання через запровадження іпотечного кредитування;

- удосконалити оподаткування сільськогосподарських підприємств.

На невідкладне вирішення проблем агропромислового комплексу мають бути спрямовані такі заходи, як:

- цінова підтримка сільськогосподарського виробництва, зокрема, підтримка державою реальних закупівельних цін на сільгосппродукцію;

- банківська і бюджетна підтримка аграрної галузі;

- розширення ринку сільськогосподарської продукції;

- державна підтримка експорту сільськогосподарської продукції;

- захист прав власності товаровиробників на сільгосппродукцію;

- чіткий правовий порядок укладання та виконання державних контрактів на закупівлю сільськогосподарської продукції.

Перетворення агропромислового комплексу на високоефективний, експортоспроможний стабільний сектор економіки та забезпечення національної продовольчої безпеки є головним напрямом державної агропромислової політики. Сільське господарство має стати відкритою, привабливою галуззю для інвестування. Гнучка система його підтримки державою – обов'язкова умова оновленої аграрної політики, спрямованої не тільки на відновлення вітчизняного виробництва, а й на збереження природного середовища, на закріплення населення в сільській місцевості та підтримку здорових традицій селянського способу життя [1, с. 152].

Система державного регулювання й підтримки сільськогосподарських товаровиробників тоді стане ефективною, коли на всіх її рівнях буде гарантовано дотримання принципу – вони працюють на основі самофінансування, а заходи з їх підтримки є додатковими в забезпеченні нормальних економічних умов господарювання. Субсидії, дотації, пільги та інші регуляторні важелі й інструменти покликані орієнтувати товаровиробників на ефективніше господарювання і застосовуватись диференційовано [4].

Аграрна політика держави має посісти належне місце у стратегії державного управління. Як варіант формування її змісту можна запропонувати такі основоположні принципи:

- пріоритетність розвитку сільського господарства;
- аграрний протекціонізм;
- забезпечення гарантій самостійності та недопущення прямого втручання у виробничу діяльність сільських підприємств;
- поєднання економічних та соціальних цілей;
- рівноправність суб'єктів господарювання всіх форм власності.

Важливу роль має відігравати державна бюджетна підтримка агропромислової галузі, зокрема за такими напрямками:

- бюджетні асигнування галузі під державним контролем і державне замовлення сільськогосподарської продукції; регулювання ціноутворення на сільськогосподарську продукцію; списання та реструктуризація заборгованості сільськогосподарських підприємств;
- пільговий режим оподаткування господарств або звільнення від окремих видів податків на кілька років;
- фінансова підтримка (дотації та субсидії);
- надання допомоги господарствам, які зазнають збитків від стихійного лиха;
- пільгове кредитування для закупівлі сільськогосподарської техніки, паливно-мастильних матеріалів, засобів захисту рослин, мінеральних добрив, кормів тощо;
- активне інвестування галузей АПК.

При цьому важливо, щоб система державного регулювання враховувала регіональні особливості та умови, стимулювала пріоритетні напрями розвитку виробництва, створювала нові організаційно-правові форми господарювання, виключала непродуктивні, невиробничі витрати [3, с. 215].

Висновки. У системі підтримки та захисту сільськогосподарських товаровиробників усіх форм господарювання необхідно виділити державний та регіональний (місцевий) рівні. Зважаючи на те, що цільове диференційоване застосування всього механізму зазначеної системи реалізується на регіональному (місцевому) рівні, державним урядовим структурам відводиться провідна роль у забезпеченні допомоги аграріям, аж до активного впливу на розвиток окремих галузей сільського господарства.

У межах соціальних цільових програм, ураховуючи об'єктивну оцінку вартості та якості ґрунтів, доцільно створити диференційовану податкову систему, цільовий механізм кредитно-фінансового державного регулювання і бюджетної підтримки. Отже, коригування дії ринкового механізму з боку держави спиратиметься на специфіку аграрного сектору та принципи його підтримки, які використовуються в сучасному світі. За цих умов можна розраховувати на стабілізацію в аграрному секторі економіки та його швидкий вихід з глибокої економічної депресії.

Список використаних джерел

1. **Государственное** управление: основы теории и организации : учебник. В 2 т. Т. 1 / под ред. В. А. Ковбаненко. – 2-е изд. изм. и доп. – М. : Статут, 2004. – 366 с.
2. **Дроздова Г. М.** Особенности государственного регулирования ВЭД в условиях глобализации мировой экономики / Г. М. Дроздова / зб. наук. пр. Дон ДУУ. – 2012. – Вип. 139. – С. 58 – 63.
3. **Економічний** розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення України : монографія / О. М. Алимов, А. І. Даниленко, В. М. Жрегобух [та ін.]. – К. : Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с.

4. **Соколовская А.** Экономическая функция государства и особенности ее воплощения в Украине / А. Соколовская // Экономика Украины. – 2008. – № 3. – С. 20 – 33.

5. **Управлінські** технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем : монографія / за заг. ред. О. В. Мартякової. – Донецьк : ДВНЗ «Дон НТУ», 2011. – 744 с.